על הרטוריקה של הריק והמלאות בעבודותיו של האמן העיראקי ספאא' סאלם איסכנדר

כיצד הופך הריק להיות אחראי למלאות באמנות? האמן העיראקי ספאא' סאלם איסכנדר משתמש בריק כטכניקה וכאמצעי מהותי ביצירתו באופן שמעניק ערך לרעיון המלאות באמנות.

מאמר מאת רים ע'נאיים יולי 5, 2022

שלושת המושגים: אמנות כתיבת הריק, אמנות ציור הריק, ואמנות עיצוב הריק קשורים בפילוסופיה של הריק, ומקנים לו ערך וקיום חומרי ולא כריק גרידא. הרעיון הזה של ריק כקיום גורם לשינוי או לטרנספורמציה ביצירת האמנות, כי הרי אין הוא מצביע על היעדר של דברים אלא מהווה תנאי עיקרי למלאות, לחופש תנועה, לפעילות אינטראקטיבית שיוצרת איזון בציור ובארכיטקטורה שלו, וכן עומק בהתייחסות לזיכרון, למקום ולאני.

בהגדרתו את יחסיו עם הריק האמן העיראקי ספאא' סאלם איסכנדר אומר:

"הריק הוא מרחב הדמיון, והדמיון הוא המציאות שלנו שעדיין לא ראינו, אבל אנחנו מזהים אותה. המרחב הבלתי נתפש הזה הוא מאגר וחלל פתוח עבור הצופה או הנמען, והלובן הטהור, הלא-לגמרי מבורך, משלים את החלל".

בכך הוא טוען את קיומם הבלתי נמנע של ריק והיעדר כתנאי המגדיר את נוכחותם של הדברים בלב הציור.

הריק הופך כאן לזרם פיוטי המחבר בין הצופה לבין עבודת האמנות, ומפריד בין חלקי היצירה בניסיון לדמיין מחדש את היחסים הפנימיים בתוכה. הוא קיים בעבודתו של איסכנדר בצורות שונות, כולל הפיכת הידוע ללא נודע, והטלת שתיקה על מרחבי הלובן הנתמכים בתחושת היכרות במקום זרות וניכור מתוכן התמונה.

1.jpeg

[1]ללא כותרת, אקריליק על קרטון, 70x50 ، 2020
באדיבות האמן

ההיבט הראשון שבו הריק מתגלה הוא ההיבט החזותי, שבא לידי ביטוי בהחלטת האמן לצייר דיוקנאות חסרי פנים. התרוקנות מכוונת זו היא למעשה תהליך של עיבוי, צמצום ואפילו טרנספורמציה (מטמורפוזה) של הפנים למבנה סמנטי אשר מייצג ומבטא את הדמות המצוירת. בתוך הפנים אפשר למצוא קווים דקים, קווים כהים, קווים אלכסוניים, מעגליים, אופקיים ואנכיים, המשתרעים לכל הכיוונים בצורות גיאומטריות. הפנים הריקים והמדוקקים מפנים את תשומת הלב לקווים האלה ולדחיסותם, להעצמתם ואפילו להפחתתם בציור. תשומת לב זו עלולה ליצור אי נחת אצל הצופה ולעורר חשיבה על הקווים כדרך אחרת לעבות את הסתמיות ולהוסיף להתבונן במשמעויות הלא מיידיות והישירות של הפנים.

אם כן, טכניקה של ריקון (של תווי פנים, אובייקטים וחפצים וכו') נתמכת על ידי מלאות מסוג אחר (פיצוי החלל דרך דחיסת קווים מגוונים ומורכבים, ולא הרמוניים). טכניקה זו מקבלת תכונה של האצה. במקום ריבוי של פרטים, העקביות המחייבת לשמור על הרמוניה בין מרכיבי הציור נשברת ומתבלבלת. זה, בתורו, יכול לעורר אצל הנמען תחושת חרדה מחד גיסא, ותחושת נחמה מאידך גיסא, מכיוון שהריק הזה (הפרטים החסרים בציור) הופך למרחב היברידי גבולי בין הידוע והלא ידוע, ומעורר חשיבה על ריבוי המשמעויות העומדות מאחורי העומק של הריק בציור, וזה מערער על המוחלט, המובן והישיר.

הסוג השני של הריק קשור לצבעים. בחלק מהציורים הצבע מקבל משמעות מופשטת מכיוון שהוא מתמקד בצורת האובייקטים, והאמן פוער חללים ויוצר בהם היברידיות (יצירת עין אחת במקום שתיים, הצמדת אובייקטים לא שלמים, הכנסת צורות ואלמנטים המייצרים שונות ומשונות), כאשר צבע עומד מאחורי כל המשחק הזה ותומך בהצללת המשונות הזאת. אנו רואים צורות הנשלטות על ידי צבעים כהים ובהירים, ומונוכרומטיות של שלל גווניו של צבע מסוים מייצרת אשליית נפח בציור ומבליטה נוכחות המפצה על הפרטים הנעדרים מהציור. בהקשר זה אומר האמן:

"המפגש שלי עם הצבעים התחיל בשקט, וחזרתי אליהם אחרי זמן מה שבו שכחתי שאני מצייר כמו כל אדם שאוהב לצייר. עשר שנים זה זמן לא קל להגדיר מחדש משהו בשביל עצמך ואולי בשביל המציאות החדשה שלך. המפגש החדש שלי עם הצבעים נבע מתוך רעש וקולות בנפשי. היה עליי למצוא משהו שיסיר את החושך הזה, ולא היה שום דבר אחר מלבד צבעים".

[2] 2.jpeg

[3]ללא כותרת, דיו על קרטון, 70x50 ، 2020
באדיבות האמן

[4] 3.jpeg

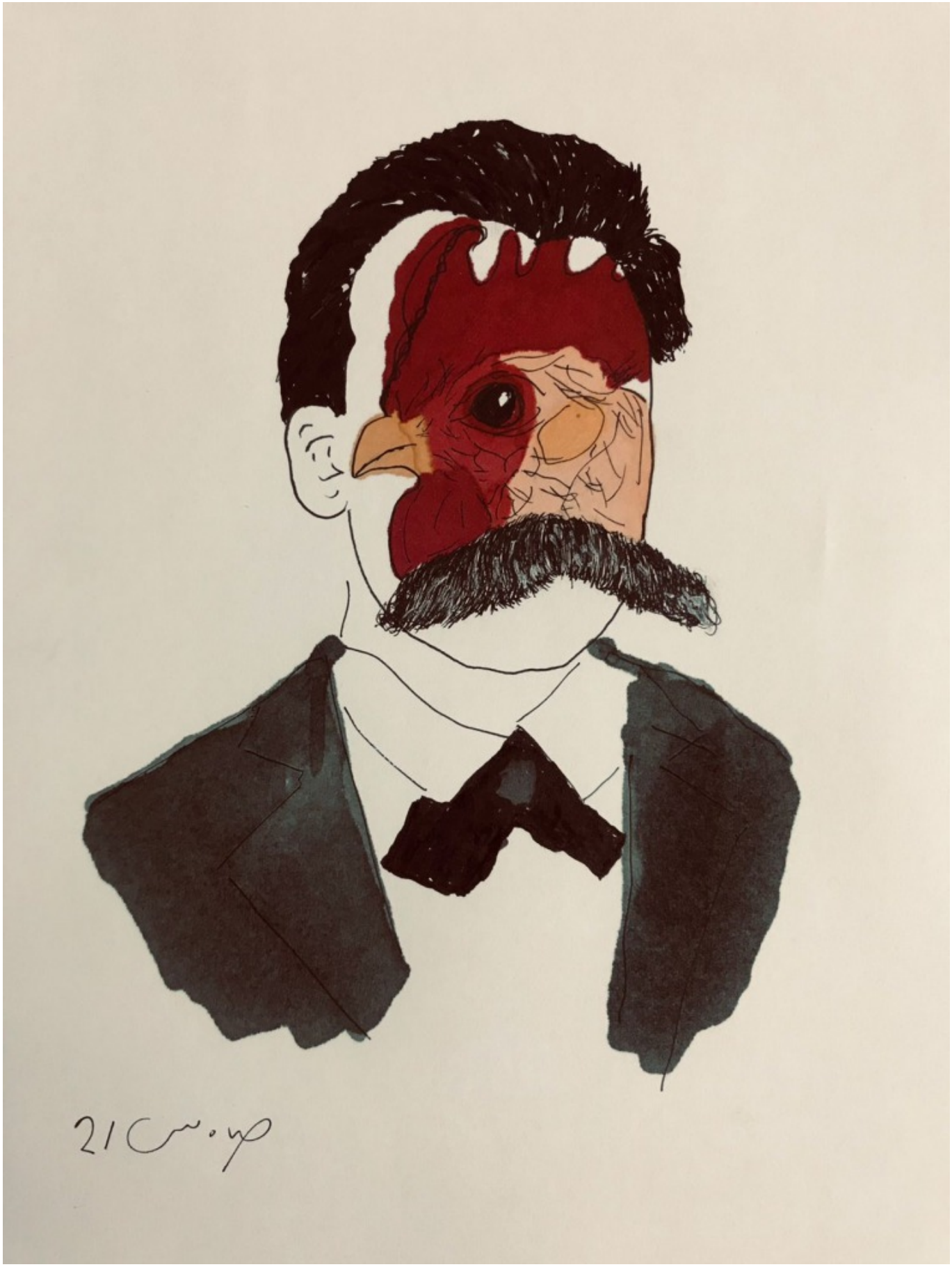

[5]צבעי מים ודיו, 2022, A5
באדיבות האמן

ההכהיה וההבהרה של צבעים עומדת מול הנכחה והעלמה של אובייקטים ופרטים. זה הופך למשחק ויזואלי סימבולי שיוצר אפקט של ריק שאינו ממש ריק, ומלאות צבעונית שאינה משלימה את הציור אלא יוצרת אשלייה ויזואלית של נפח הממלא את המרחב הריק בציור.

הסוג השלישי של הריק מתבטא בהחסרת פרטים וחומרים מהציור. לעיתים כאשר ציורים מאופיינים בריבוי של פרטים, דבר שיוצר רעש, אנחנו מחפשים את השקט בתוך העומס, את החסר בלב המלא. הציור כאן, על צבעיו העזים ועל משקל פרטיו הפלסטיים העוטפים תכנים הקשורים בגוף, בנפש, ובטבע (דגים, יונים, פרחים בעציצים, תרנגול, איברים קטועים וכו') אינו מאפשר לצופה להסתפק בהם, כי הציורים מאופיינים באובססיביות לרעיון של החסר, והחסר מנכיח את עצמו במישור הסמנטי ומחזק את קיומו של הדבר ואת היפוכו: העצב רדוף על ידי התקווה, המונוכרומטי רדוף על ידי הצבעוני, השחור רדוף על ידי הלבן, המוות רדוף על ידי החיים, והנפקד רדוף על ידי הנוכח.

[6] 4.jpeg

[7]צבעי מים ודיו, 2021, A5
באדיבות האמן

[8] 5.jpeg

[9]צבעי מים ודיו, 2021, A5
באדיבות האמן

האמנות של איסכנדר הופכת למתווכת בין הרעיון להיעדר. היעדר הוא כשלעצמו, בלשונו של האמן, "הנקודה המוחקת, המטרה שלשמה הולך הרעיון, חוסר הנגישות, או העדר או אובדן מעשי של הרעיון".

השיטוט הזה בין הרעיונות החבויים, שמגיע דרך העלמת הפרטים בלב הסוריאליסטי והמופשט היוצר תדהמה, הוא מהות היצירה, שבה הצבעים והפרטים נעשים הרמוניים ודיסוננטיים בו בזמן, והמלאות הוויזואלית ויחסה לריק מוגדרת מחדש.

Source URL: http://tohumagazine.com/he/article/%D7%A2%D7%9C-%D7%94%D7%A8%D7%98%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%A7%D7%94-%D7%A9%D7%9C-%D7%94%D7%A8%D7%99%D7%A7-%D7%95%D7%94%D7%9E%D7%9C%D7%90%D7%95%D7%AA-%D7%91%D7%A2%D7%91%D7%95%D7%93%D7%95%D7%AA%D7%99%D7%95-%D7%A9%D7%9C-%D7%94%D7%90%D7%9E%D7%9F-%D7%94%D7%A2%D7%99%D7%A8%D7%90%D7%A7%D7%99-%D7%A1%D7%A4%D7%90%D7%90-%D7%A1%D7%90%D7%9C%D7%9D-%D7%90%D7%99%D7%A1%D7%9B%D7%A0%D7%93%D7%A8

Links
[1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/1.jpeg
[2] http://tohumagazine.com/he/file/2jpeg
[3] https://tohumagazine.com/sites/default/files/2.jpeg
[4] http://tohumagazine.com/he/file/3jpeg
[5] https://tohumagazine.com/sites/default/files/3.jpeg
[6] http://tohumagazine.com/he/file/4jpeg
[7] https://tohumagazine.com/sites/default/files/4.jpeg
[8] http://tohumagazine.com/he/file/5jpeg
[9] https://tohumagazine.com/sites/default/files/5.jpeg